

Monede antice

Numismatica este știința care se ocupa cu studiul și colecționarea monedelor, medaliilor și bancnotelor, dar este și un pasionant hobby, ce a inflăcărat spiritul zecilor de generații anterioare. Termenul de monedă provine din limba latină de la Juno Moneta (Jupiter Judecătorul) și amintește faptul că romanii obișnuiau să bată moneda în Templul lui Jupiter, pentru a sublinia faptul că sunt un instrument al Justiției. Bani și contravaloarea lor, reprezintă obiectul muncii pentru politicieni, regi și împărați sau pentru angajații din administrația statului, dar și un obiect de colecție pentru cei foarte chibzuți, sau foarte bogați. Totuși, la originea lor, banii au fost utilizați aproape exclusiv pentru plata militarilor, de unde și denumirea de soldat (soldo = monedă). Acest material nu are pretenția unui material științific și include doar informații cu caracter general, la nivelul unei persoane fără pregătire de specialitate. Colecțiile importante de monede originale sunt organizate sub formă de expoziții, sau chiar muzee specializate, cum este de exemplu Muzeul Numismatic din Odessa. Colecțiile particulare se compun de obicei din copii moderne ale monedelor vechi, sau din bani moderni ieșiți din uz.

Datarea, interpretarea și clasificarea monedelor antice, a starnit numeroase polemici și controverse, fie cu conținut științific, fie cu conținut politic sau afectiv. Pe cât posibil, acest material va prezenta datele general acceptate, așa cum au fost ele propuse de alți autori. Cronologic, metalele au fost utilizate pentru troc, inițial sub formă de bare, turte și lingouri, de forme și dimensiuni diferite și cu valoare absolut aleatorie. Începând cu secolul V îen, lingourile au început să fie inscripționate, pentru a garanta calitatea și greutatea fizică. Mult mai târziu, au apărut și primele monede, adică niște bucăți de metal, cu o anumită formă, sau cu o anumită inscripție simbolică. Se pare că primele monede nu erau întotdeauna rotunde și se obțineau prin lovire cu ciocanul pe o matrită din piatră. Frecvent, aceste monede grosiere erau gaurite, sau aveau o agatatoare specială, pentru a putea fi înșirate pe ata, sau legate în par.

Lingouri romane

Monede ihtiforme

Monede rudimentare

Wushu (dinastia Han)

Wang Mang secolul 1 ien

Moneda si brici Wang Mang

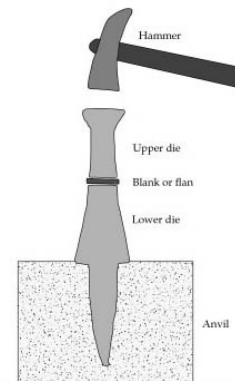
In societatea primitiva schimburile economice se faceau exclusiv prin troc. Moneda de troc (comodity money) era reprezentata de marfa in sine : cereale, piei de animale, sare , blocuri de piatra, obiecte de uz casnic etc. La acestea s-au adaugat apoi metalele pretioase : aur, argint, cupru si aliajele lor, precum si obiectele confectionate din metal. Primele monede reprezentau contravaloarea unei unitati de troc, sau a unei forme de serviciu: munci agricole, plata mercenarilor, plata pentru mestesugari, tainul pentru animale, plata pentru transportul de marfuri...etc. Initial, contabilitatea afacerilor se tinea cu siraguri de margele, sau scoici. Probabil ca si primele monede au fost concepute asemanator si se produceau prin lovirea metalului cu un ciocan, pe o suprafata dura, la rece.

Scoici moneda

Monetarie

Tehnica prin lovire

Tehnologia rudimentara nu permitea decat producerea unui numar foarte limitat de astfel de monede. O data cu avansul tehnologic din epoca fierului, au fost produse matrite sub forma de dorn (vezi mai sus), iar lovirea cu barosul a fost combinata cu incalzirea metalului pentru a-i creste maleabilitatea. Productia industriala de monede a inceput o data cu inventarea primei prese, in Lydia, in secolul VII ien. De aici, tehnologia s-a extins spre Grecia, apoi spre Italia si intreaga Europa. Cele mai vechi monede produse prin presare, atestate de catre specialisti, sunt leul din Lydia si testoasa din Aegina.

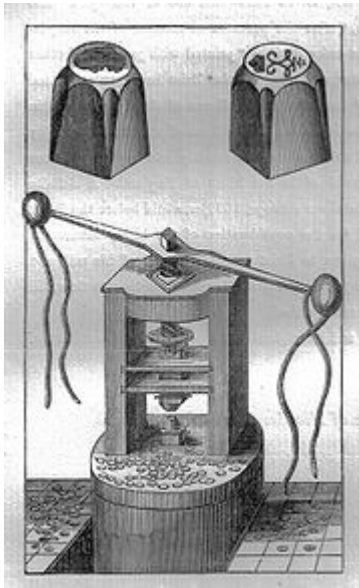
Lydia 640 ien

Aegina 700 ien

Asia Mica 600 ien

Schita unei prese

Presă din secolul XIX (1831)

Primele monede au fost bătute exclusiv din aur, argint și electrum (o combinație de argint și aur), deoarece aceste metale sunt suficient de maleabile. Din păcate însă, aceste monede se uzează extrem de ușor iar simbolurile inscripționate se sterg foarte repede. Din acest motiv, aliajele au început să conțină și cantități din cele mai mari de cupru, staniu și plumb, pentru ca în final monedele din argint să fie practic înlocuite cu cele din bronz. Bronzul este mult mai rezistent la uzura mecanică, în schimb se oxidează foarte rapid. Progresiv, valoarea intrinsecă a monedelor a scăzut exponențial, pentru a fi înlocuită prin valoarea lor simbolică, garantată de emitentul monedei. Primele monede din bronz au fost turnate în China, apoi tehnologia s-a extins în întreaga Asie.

Furnal primitiv

Matrita dintată

Brice din bronz

Inca din antichitate, se cunostea faptul ca metalele si aliajele lor au o duritate diferita, ce poate fi testata prin zgariere cu un corp dur. Prima modalitate de testare a monedelor din aur era prin frecarea monedei de o gresie neagra (lydeit). Metalele maleabile cum sunt aurul, argintul si electronul, lasau o dunga cu o grosime si o nuanta de culoare determinate de compozitia aliajului. Prin comparare cu un set de astfel de dunga etalonate, anticii puteau de determina aproximativ cate carate are aurul din monede. Fiecare monetarie pastra un set de monede de control, din fiecare set de monede produs, pentru a putea fi comparate cu eventualele falsuri. O metoda mai sigura dar mult mai complexa, era prin cupellare, adica prin topirea aliajului la temperaturi progresive urmata de cantarirea fractiunilor diferite (fiecare metal are alt punct de topire).

Initial, monedele aveau compozitii aleatorii, determinate doar de minereurile aflate la dispozitie in momentul turnarii. Ca rezultat, orice tranzactie comerciala era precedata de interminabile negocieri. Au aparut primele legi prin care se reglementa schimbul cu monede, iar regii si imparatii au impus monopolul asupra productiei de monede. Monedele au inceput sa fie fabricate cu compozitii chimice fixe, prin urmare cu valoare fixa, atestata de simbolul inscriptionat pe moneda. Fiecare moneda are doua fete, denumite avers si revers. Pe una dintre fete era inscriptionat chipul imparatului emitent, iar pe cea de a doua, un simbol prin care se simboliza valoarea monedei (majoritatea cetatenilor erau analfabeti).

Lydeit

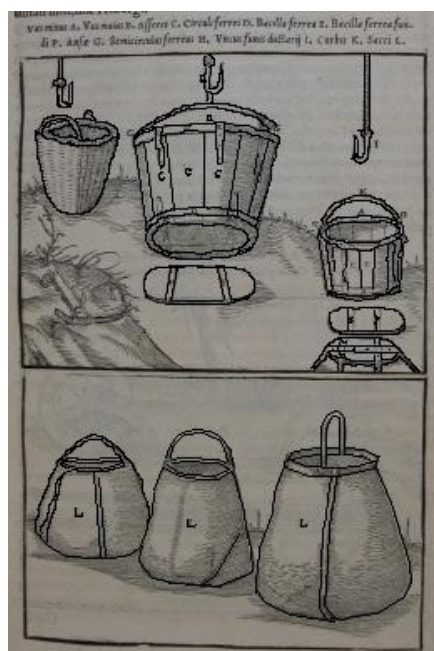

Cupellare

Cuptor de separare

Majoritatea tehnicilor de extractie si prelucrare a metalelor, s-au pastrat nemodificate pana in secolul al XIX -lea. Revolutia tehnologica a inceput abea dupa introducerea primelor motare cu abur, sau a cuptoarelor electrice de tip Siemens Martin. Una dintre cele mai frumoase carti despre prelucrarea metalelor, intitulata "De re metallica", apartine lui Georgius Agricola si a fost publicata in anul 1556, in Germania (Saxonia). Frate cu Martin, printul elector al Saxoniei, Agricola descrie intregul proces de prelucrare a metalelor, incepand de la prospectarea geologica si pana la obiectele finite. Notiunile cunoscute din antichitate sunt prelucrate dupa textele lui Plinius cel Batran. Printre altele, Agricola atrage atentia ca metalele nu sunt o descoperire intimplatoare ci sunt rezultatul unei munci asidue in care se imbina notiuni de : filozofie, medicina, astronomie, prospectare, aritmetica, desen, arhitectura si drept. Lucrarea are peste 400 de pagini si este insotita de zeci de schite si desene exemplificative, de o valoare inegalabila. In lucrare sunt descrise toate uneltele si metodele tehnologice, inclusiv cateva exploatari miniere din Muntii Carpati. In antichitate, minereul era extras cu burdufuri si ciubere, din puturi sapate asemanator cu o fantana.

Schite din "De re metalica" a lui Georgius Agricola (1556)

Tehnologia de productie a ramas relativ neschimbata pana in secolul al XIX -lea. Exista cate o monetarie, aproape in fiecare oras mai mare, dar nu aveau dreptul sa emita decat monede din bronz, de valoare mica, destinate strict pentru schimburile locale. Monedele din argint si aur, erau sub controlul strict al autoritatii hegemonice. Toate monedele emise in afara Imperiului Roman erau considerate "barbare", sau falsuri. Multe dintre monedele cu subiect antic au fost emise de fapt mult mai tarziu, fie in editii omagiale si comemorative, fie pentru a finanta razboaie si activitati ilegale. O data cu aparitia colectionarilor si a preturilor exorbitante, au fost fabricate nenumarate copii si falsuri, astfel ca piata este practic invadada de astfel de monede. Din punct de vedere istoric, copiile sunt la fel de valoroase ca si originalul, deoarece respecta motivul, forma si compozitia chimica a monedelor originale, inasa falsurile ridica nenumarate probleme de ordin gnoseologic. Monedele asa zis "barbare", prezinta un interes istoric deosebit, dar autenticitatea lor este mult mai greu de demonstrat. Intregul patrimoniu numismatic mondial este clasificat in cataloage specializate. Exista numeroase institutii, organizatii si foruri internationale, create special pentru evaluarea oricarei descoperiri noi. Orice tentativa de falsificare a monedelor cu caracter istoric, este incadrata ca "bancruta frauduloasa" si este pedepsita foarte sever.

Exemple de astfel de monede emise in provinciile barbare

Simbolistica numismatica

Pe cele doua fete ale monedelor: avers si revers exista inscriptionat fie un simbol grafic, fie un text scurt. In cazul monedelor moderne, pe revers se inscriptioneaza anul productiei si valoarea. Interpretarea si clasificarea simbolurilor utilizate in cursul vremurilor au creat o stiinta noua si au produs o adevarata avalansa de articole de specialitate. Acest text, va prezenta doar un numar limitat de astfel de simboluri, privite cu ochiul unui nespecialist si intr-o interpretare naiva, asa cum pot fi ele percepute de orice ochi neavizat. Pentru o viziune stiintifica asupra subiectului este necesar sa consultati cataloagele si lucrarile de stricta specialitate. Simbolistica mistico - religioasa este diferita de la un popor la altul, dar exista un grup de simboluri comune si pentru civilizatii diferite. Exemplu: o carapace de broasca testoasa poate simboliza o casa, un adapost, dar poate fi si semnul de recunoastere al infanteristilor romani si macedonieni care aveau o astfel de formatiune denumita "broasca testoasa" (uneau toate scuturile pentru a se proteja de sagetile dusmane). Primele functiuni ale monedelor au fost: plata tributului si a mercenarilor, plata unor servicii, cumpararea de pamant si unelte, schimburile comerciale si ofrandele pentru locasurile de cult. Dintre acestea, cumpararea unui lot de teren a robii mintea agricultorilor din toate timpurile.

Diverse reprezentari ale unui lot de teren (aria) si a animalelor de munca

Loturi de teren, cultivate sau necultivate si arborele vietii

Alte activitati agricole,sau teren pentru vanatoare. Observati si inscriptiaET LISS

Acest simbol a fost vehement contestat de catre specialisti. Acestia considera ca patratul impartit in patru,sau in opt, nu reprezinta decat suportul pentru alte simboluri ce reprezinta valoarea alternativa a monedei. Totusi, echivalarea monedei cu o suprafata oarecare de teren a

fost pastrata pana in zilele noastre si reprezinta una dintre functiile esentiale ale oricarei monede, istorice sau moderne. Exemlu: o casa cu teren cu tot se putea cumpara cu un talant (1 talant = o amfora plina cu argint). Este probabil ca aceste monede erau oferite veteranilor, pentru a putea achizitiona un lot de teren, iar impartirea in patru sau in opt, reprezenta fie suprafata terenului, fie cota din productie datorata conducatorului sau patronului spiritual. Atunci cand in patratul incizat apare si un simbol, este posibil ca acesta sa reprezinte destinatia terenului: agricol, pasune, forestier ...etc. Acest sistem de reprezentare a fost cu siguranta utilizat in epoca feudala si este destul de probabil ca a fost perpetuat din timpurile mai vechi.

In alte cazuri, simbolul reprezinta emblema unei cetati (Labrys,soim etc.)

Un alt simbol cu foarte larga raspandire este spicul de grau sau de secara. Cerealele asigurau nu doar painea cea de toate zilele, ci si nutretul necesar pentru animale. In conditiile in care transportul pe uscat sa facea exclusiv cu tractiune animala, nutretul era echivalentul petrolului de astazi. In loc de benzinarii, drumurile comerciale erau presarate cu hanuri si forturi, de unde se putea cumpara hrana si nutret pentru cai. La drum, fanul si paiele erau inlocuite cu graunte, pentru a asigura dublu de calorii/ greutate. Unitatea de masura a fost diferita de la o epoca la alta. Initial se utilizau cosuri din nuiele si burdufe din piele, apoi se pare ca s-a extins o unitate de masura echivalenta cu o "banita", adica un ciubar de aproximativ 21- 34 litri. Numele de banita, provine de la ban si semnaleaza faptul ca era echivalentul unui ban. Istoriografia ofera numeroase descrieri amanuntile ale comertului cu cereale. Pe teritoriul nostru, principalele schimburi se faceau la Dunare, mai ales in zona Braila - Galati.

Transportul pe uscat, era dominat de trasura in cazul persoanelor si de carute sau care grele, pentru marfa. Literatura mentioneaza pretul transportului de la o destinatie la alta, dar nu mentineaza ce fel de monede se utilizau ca plata. Numeroase monede au reprezentata pe revers o trasura cu doi sau patru cai. Acest simbol poate desemna fie unitatile militare speciale dotate cu care de lupta, si gladiatorii ce se intreceau pe hipodrom, fie transportul de marfa si sistemul de mesagerie si curierat. In antichitate, intreaga viata era dominata de forta fizica. Din acest motiv, este foarte probabil ca si aceste monede erau utilizate tot pentru organizarea actiunilor de tip militar. Cel mai probabil, furnizorii de servicii primeau aceste monede pentru a putea sa-si deconteze activitatea in fata autoritatii locale. Monedele nu reglementau schimburile comerciale civile, deoarece cetatenii simpli erau aspru pedepsiti atunci cand erau surprinsi ca detin orice fel de obiecte de valoare.

Marfurile grele erau transportate aproape exclusiv pe apa. Forta vantului este complet gratuita. Singurul factor variabil era doar timpul. Nu oricine putea sa transporte marfuri pe mare. Comerciantii erau aproape exclusiv furnizori ai armatei si aveau nevoie de permise speciale. De multe ori, aceste permise de transport erau sub forma unui obiect cu sigiliu regal. Un astfel de obiect putea fi si o moneda cu chipul si numele imparatului sau al guvernatorului unei anumite provincii. In afara de corabiile militare si de cele comerciale autorizate, toate celelalte ambarcatiuni erau considerate piraterie si erau scufundate atunci cand se intalneau cu galerele militare. Suprematia pe mare a fost detinuta pe rand de fenicieni si cartaginezi, apoi de greci si de romani. O astfel de moneda, putea insemna pe mare diferenta dintre viata si moarte.

Este sigur faptul ca monedele erau asociate cu autoritatea suprema. Romanii obisnuiau sa bata moneda in templele inchinate lui Jupiter si sa-i atribuie puteri magice, miraculoase. Detinatorul unei astfel de monede, era automat un fel de reprezentant al autoritatii supreme si era privit cu foarte mult respect de concetatenii sai. Soldatii erau rasplatiti cu astfel de monede, pentru serviciul militar, sau pentru merite deosebite in lupta. Alexandru Macedon, dupa ce a cucerit Egiptul, pentru a-si consolida puterea a lansat zvonul ca este fiu nelegitim al lui Zeus, la fel ca si Hercules. Pentru a intari acest zvon, a ridicat cate un templu inchinat lui Zeus dupa fiecare batalie castigata si s-a impodobit cu o blana de leu si un set de coarne de de berbec (simbolul lui Zeus). Toate monedele emise ulterior il reprezinta pe Alexandru cu o blana de leu si coarne de berbec, simboluri preluate apoi si de alti conducatori ai imperiului seleucid.

Un numar impresionant de monede au pe revers urmatoarea inscriptie: **BASSILEOS LISSIMAH**. Este posibil sa fie vorba despre Lisimah, urmasul lui Alexandru Macedon rege al Traciei si al unei bune parti din Asia Mica, dar este posibil sa fie si o denumire generica formata din cuvintele LISS si MAH, adica titlul de guvernant al unei anumite regiuni. In acest caz, au exista numerosi regi si satrapi ce au emis astfel de monede justificand numarul mare de monede descoperite si aria extrem de larga de raspandire. In sprijinul acestei ipoteze vine si designul monedelor. Acestea au pastrat aceleasi caracteristici ca si cele emise cu numele de Alexandru, dar au renunat la pielea de leu si la coarnele de berbec. Hegemonul este asezat pe tron si tine in palma un genius, sau un soim (un mesager prin care comunica cu puterea divina).

Una dintre cele mai frecvente superstitii era ca zeii privesc din cer activitatea oamenilor si intervin dupa bunul plac pentru a schimba intr-un fel sau altul cursul evenimentelor. Pentru a fi imbunati, trebuia sa fie cinstiti si onorati, la fel ca si reprezentantii lor pe pamant. Fara ajutorul lor, oamenii rataceau pe cai aride, la fel ca in celebrul labirint cretan. Inca din cele mai vechi

timperi, autoritatea spirituala obisnuia sa simbolizeze firul calauzitor cu ajutorul unui astfel de labirint. Este probabil ca monedele cu un astfel de simbol erau utilizate de regi si potentati pentru a-si aduce in temple obolul datorat zeilor, sau pentru a desemna persoanele demne sa slujeasca in temple. Acest simbol a fost preluat si in lumea crestina si a fost exploatat pana in timpurile recente. Aceste monede nu erau destinate vulgarilor. Detinatorul unui astfel de talisman, se considera o persoana speciala, cu puteri deosebite: preot, clarvazator sau prezicator, ghicitor sau astrolog , mediator intre lumea cereasca si cea pamanteana.

Un alt simbol al templeor antice este reprezentat prin crater (focul vesnic). Printre alte obligatii, vestalele si paznicii templului aveau obligatia sa pastreze vesnic un vas special cu jeratic nestins. Cetatenii veneau in temple pentru a aduce ofrande si libatii si primeau gratuit, ori de cate ori aveau nevoie, un pic de jeratic din focul sfant, pentru a-si putea incalzi spiritele si locuintele. Acest obicei pare sa se fi perpetuat inca din comuna primitiva, cand exista o asa numita vatra a satului, unde membrii tribului faceau cu randul pentru a mentine focul nestins. Instalatii asemanatoare existau in toate locuintele mai mari si erau utilizate atat pentru gatit, cat si pentru incalzire si iluminat. Practic intrega viata a casei gravita in jurul lor, asa cum mai tarziu viata taranilor gravita in jurul plitei cu cuptor. Probabil ca si aceste monede organizau intr-un fel sau altul obligatiile de natura spirituala sau familiala.

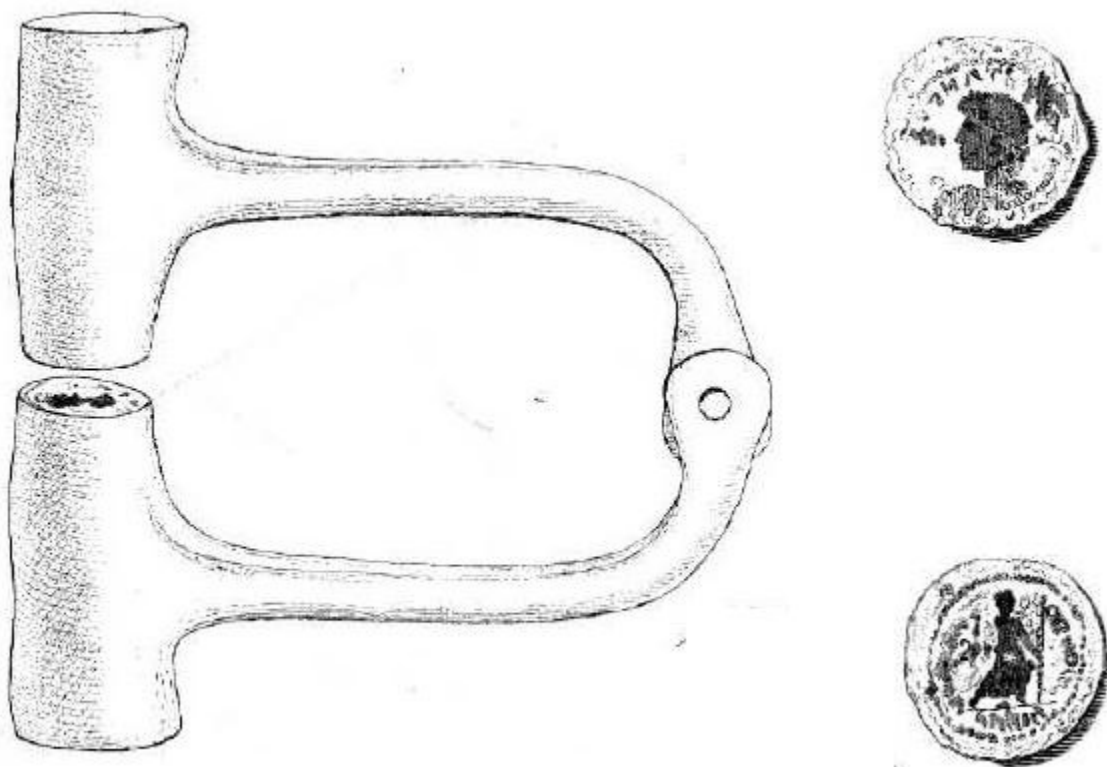
Majoritatea monedelor antice au pe avers un portret. La început acest portret reprezenta un zeu, sau eventual comemora unul dintre înaintași. Începând cu Iulius Caesar, împărații romani au început să bătă monede cu chipul lor, pentru a-și consolida popularitatea. Atunci când portretul de pe o monedă este al unei persoane, poartă numele de efigie. În decursul veacurilor, sute de regi și împărați au bătut moneda cu efigia lor. Numele de numismatică provine din limba greacă, de la *nomisma* = moneda, dar este în strânsă legătură și cu cuvântul latinesc *nomen* = nume. În epoca medievală, circulau nenumărate monede cu compoziție și valoare diferită. Cunoscătorii, recunosteau valoarea acestor monede după efigie, adică după numele regelui sau al împăratului de pe avers, iar plebeii recunosteau monedele după simbolul de pe revers. De la acest obicei a rămas expresia : "Vezi să nu-ți arată și reversul medaliei !" (adică interpretarea vulgară a faptelor). În timp, compoziția în argint a scăzut progresiv, de la cele mai vechi spre cele mai noi, astfel că împărații din primii ani ai imperiului erau la mai mare căutare decât cei din secolele II și III. Primii numismati au fost regii sau familiile nobile și aveau obligația să păstreze arborele genealogic și blazonul sau simbolurile înaintașilor lor. Valoarea unei monede se estima aproximativ prin contravaloarea în carne, vin sau cereale. De exemplu, un aureus era echivalent cu aproximativ 150 - 200 de Euro actuali, iar un as din epoca lui Augustus valora cât un kilogram de pâine sau de vin ieftin. Pe lângă efigii și inscripții, numismatii utilizează și toate textele antice în care sunt amintiți banii sau contravaloarea lor. Ca rezultat, numismatică este înrudită cu istoria și cu istoria artelor, dar este și o știință complexă ce combină cunoștințele despre geologie și metalurgie cu cele despre chimie și fizică, economie și management sau strategie și tactică militară. Nu trebuie uitat faptul că principala funcție a monedelor a fost administratia de tip militar.

Monedele Imperiului Roman

Patrimoniul mondial de monede antice este dominat net de cele provenind din Imperiul Roman, atat in ce priveste numarul si valoarea intrinseca, cat si in ce priveste simbolistica si stilul artistic sau referirile din literatura de specialitate. Principalele monede care au circulat in Imperiul Roman au purtat numele de: aureus (din aur), denarius (din argint), sestertius (din bronz), dupondis (din bronz) si as (din cupru) si aveau aproximativ urmatoarea corespondenta:

1 aureus = 25 denarius = 100 sestertius = 200 dupondis = 400 as

Toate monedele din aur si argint erau batute la Roma, iar autoritatea de a bate monede era incredintata unor familii nobiliare denumite monetari. Efigia si reversul monedei se hotarau intr-un consiliu format din trei astfel de monetari, denumiti tresviri monetales. Aceste familii de monetari, alcatuiau a adevarata nomenclatura si numele lor este pastrat pana in zilele noastre. De multe ori, monedele poarta au inscriptionata si o denumire prescurtata sau un simbol al monetarului emitent.

Instrument roman pentru baterea monedelor (monetar)

Monedele romane aveau o valoare intrinseca, determinata de metalul din compozitie, dar totusi valoarea lor nominala era de circa 1,6 - 2,85 ori mai mare. Este usor de inteles ca se puteau obtine venituri considerabile din baterea acestor monede, astfel ca familiile nobile concureau pentru favorul imparatului de a fi desemnati ca monetari ai statului. Cateva astfel de familii, preluate din lista publicata de Yonge Ackerman in "Manual of ancient coins" sunt:

VALERIA, SERVILIA, POSTUMIA, CECILIA, CORNELIA CALPURNIA, RUBRILIA, FURIA, IUNIA, AEMILIA, NERVIA, JULIA, MARCIA, HORATIA, AURELIA, ROSCIA, AQUILIA, POMPEIA, SULPICIA, ASINIA, ANIA, FABIA, LICINIA, SALVIA, HOSTIDIA, CLOVIA, ARRIA, JUVENTIA, MARIA, VIRIA, ANTISTIA, POMPONIA...etc (numele de familie este dat de numele mamei). Monedele pot fi catalogate si prezentate in diverse formate. Pentru Imperiul Roman, am ales monedele cele mai frumoase (estetic), in ordinea cronologica a imparatilor reprezentati in efigie.

Monede din perioada Republicii (211 - 208 ien)

Monede din perioada Republicii (secolul II ien)

Monede emise de Iulius Caesar (secolul I ien)

Monede emise de Octavian inainte de a lua titlul de Augustus (31 - 0 ien)

Monede emise in cinstea imparatului Augustus (secolul I en)

Asi din bronz cu efigia lui Agrippa, respectiv Augustus si Agrippa (secolul I en)

Asi si denarius emisi cu efigia imparatului Tiberius (secolul I en)

Asi, quadrans si sesterti emsi de imparatul Caligula (30 - 40 en)

Didrahma cu efigia lui Nero si Claudius si dinarius emisi de Claudius (45 - 50 en)

Tetradrahme si un sestret cu efigia lui Nero, respectiv Nero si Augustus (64 - 65 en)

Denarius din argint emisi de imparatul Vespasian (73 - 78 en)

Aureus, denarius si dupondius emisi de imparatul Titus (74 - 81 en)

Tetradrahme si denarius emisi de imparatul Domitian (80 - 81 en)

Denarius si didrahme emise de imparatul Traian (vezi columna) (98 - 117 en)

Denarius cu efigia imparatului Hadrian (117 - 118 en)

Denarius din argint emisi de imparatul Antonius Pius (141 - 150 en)

Sestertius si denarius emisi de imparatul Verus (165 - 166 en)

Sesterti si denarius emisi de imparatul Marcus Aurelius (168 - 177 en)

Denarius emisi de imparatul Commodus (180 - 191 en)

Denarius si denarius de legiune emisi de Septimiu Sever (195 - 209 en)

Sesterti emisi de Severus Alexandru (226 - 228 en)

Tetradrahme din argint (billon) emise de imparatul Valerian (253 - 257 en)

Sesterti si arginti emisi de Claudius Gothicus (268 - 270 en)

Aurelian si Vabalathus, monede emise inainte de retragerea din Dacia (270 - 275 ien)

Monede emise de imparatii Tacitus, Probus si Diocletian (275 - 305 en)

Monede emise de imparatul Constantin cel Mare dupa fondarea Constantinopolului (312 - 337 en)

O data cu extinderea Imperiului Roman, monedele romane le-au inlocuit pe cele autohtone, intr-un spatiu geografic ce se intinde de la Insulele Britanice pana la Eufrat, cuprinzand aproape intreaga Europa, Asia Mica si Nordul Africii. In majoritatea cazurilor, pe reversul medaliei era gravat un simbol ce omagia una dintre faptele glorioase ale imparatului respectiv. Exemplu, pe monedele lui Constantin cel Mare apare simbolizat zidul cetatii Nova Roma, cea care avea sa devina apoi Constantinopol. In acest material am ales selectiv, doar monedele cu simboluri interesante, sau cu inscriptii lizibile. Materialul complet, poate fi consultat la adresa: www.vcoins.com iar monedele romane din Asia Mica pot fi studiate la adresa: www.asiaminorcoins.com. Dupa mutarea capitalei imperiale de la Roma la Bizant (Nova Roma), disensiunile dintre familiile de patricieni au devenit insurmontabile si au culminat prin divizarea Imperiului Roman in anul 395 intre urmasii lui Teodosiu (Arcadiu si Honoriu). Acest material va include si cateva monede emise in Imperiul Bizantin, chiar daca istoria antica se incheie o data cu fondarea Constantinopolului, pentru a familiariza pe cei nespecialisti cu evolutia artistica a mesterilor monetari. Prima lucrare despre monedele romane, intitulata "De Asse et Partibus eius", apartine lui Guillame Bude si a fost tiparita in anul 1514, la Paris, din ordinul regelui Louis XII. Lucrarea este de fapt un discurs filozofic si istoric, in care se descrie si paritatea monedelelor romane in epoci diferite.

Monede Grecesti si Persane

Spatiul geografic al Asiei Mici a fost partajat de greci si persani timp de aproape trei milenii, in imperii si regate succesive. Patrimoniul material si-a schimbat atat de frecvent stapanul, incat este greu sau imposibil de stabilit originea exacta a fiecarui obiect. Din acest motiv, monedele descoperite in teritoriul Imperiului Bizantin vor fi prezentate in bloc, lasand in seama specialistilor dreptul de a face distinctia neta intre cele doua culturi. Monedele nu au avut dintotdeauna un caracter pur comercial. Primele monede erau de fapt medalii si reprezentau o forma de distinctie sau o forma de identificare in teritoriul strain. Aceste medalii erau de cele mai multe ori fixate de un colan si nu-si schimbau proprietarul decat dupa moartea acestuia. Monedele aveau rostul de creste moralul conducatorilor, pentru a-si putea pastra identitatea culturala. Astfel, monedele emise in urma razboiului din Peloponez aveau pe avers capul zeitei Atena, iar pe revers o bufnita. Bufnita este simbolul intelepciunii, dar si o atentionare pentru a fi cu ochii in patru pe timp de noapte (dusmanii ataca mai frecvent in timpul noptii, la adapostul intunericului).

Monede cu chipul Atenei si cu bufnita sfanta pe revers

Cu timpul, monedele au inceput sa fie din ce in ce mai multe si au ajuns si la indemana claselor inferioare. In prima faza, monedele se utilizau aproape exclusiv pentru plata tributului. Mercenarii primeau ca solda astfel de monede, cu care achizitionau din provinciile vasale alimente si furaje. Regele vasal, trebuia sa colecteze toate aceste monede si sa le returneze sub forma de tribut. In caz contrar se faceau expeditii punitive. Furnizorii de produse erau recompensati cu diverse favoruri, primeau pamant sau scalvi etc. Prima unitate de masura a fost talantul, egal cu volumul de apa dintr-o amfora, adica 26 - 32 Kg. Un talant de argint era egal cu noua ani de munca ai unui mestesugar priceput, sau era egal cu sase mii de drahme. In functie de greutatea lor, monedele mai mari se numeau didrahme, tetradrahme sau decadrahme. Un alt submultiplu al talantului era mina, cu o greutate de 434 g (o livra). Un talant era egal cu 60 de mine. Nu existau negocieri. Militarii rechizitionau produsele necesare si ofereau in schimb moneda corespunzatoare, cu care furnizorul se prezenta la satrapul local pentru judecata. Nici aici nu existau negocieri, satrapul hotara cum se va face recompensa. Negocierile si comertul liber au inceput doar cateva secole mai tarziu. Pentru a recunoste mai usor moneda emisa, fiecare oras obisnuia sa-si aleaga un simbol propriu. Astfel, monedele din Efes au pe revers o albinda, cele din Rodos o floare de rhododendron, cele din Chios au un leu inaripat iar cele din Tenedos un topor. Din acest motiv, monedele grecesti vor fi prezentate pe regiuni, mai degraba decat in ordinea cronologica presupusa. Temporal, monedele grecesti pot fi divizate in trei epoci : arhaica (inainte de razboaiele persane), clasica (inainte de Alexandru Macedon) si helenistica (inainte de ocupatia romana). Grecii au continuat sa bata monede cu inscriptii grecesti si dupa ocupatia romana, cu titlul de monede provinciale. La fel ca si in cazul monedelor romane, este foarte probabil ca monedele prezentate sunt doar niste replici moderne ale celor originale, dar simbolistica si

semnificatia lor istorica ramane aceeasi. In general, monedele inscriptionate sunt de data mai recenta (anticii erau analfabeti).

Ionia

Formata din insulele Chios si Samos, respectiv tarmul cuprins intre Smirna si Milet, Ionia este prima colonie grecesaca din Asia Mica. Istoria sa a inceput in secolul XIII ien si s-a culminat cu razboiul troian. Exista numeroase argumente pentru a localiza cetatea Troia undeva in Ionia, probabil linga Smirna, intr-o dolina naturala (astazi Menemen langa Izmir). Primele inscriptii dateaza din secolul VIII ien, cand Saragon II pomeneste despre victoriile sale impotriva ionienilor. Aceasta este si data aproximativa a primelor monede batute din electrum (un aliaj natural de argint si aur). Primele monede erau extrem de rudimentare, cu simboluri simple stantate pe o singura fata. Nu existau matrite din fier, ci se scrijeleau niste modele in piatra si apoi se bateau cu ciocanul niste discuri aproximativ rotunde. Miletul si restul coloniilor ioniene au fost independente in toata epoca arhaica, au intrat in Liga Deliana in epoca clasica si apoi au facut parte din Imperiul Seleucid in epoca helenistica. Monedele din aceasta regiune reflecta intreaga evolutie a monedelor din spatiul de cultura materiala greaca.

Monede din epoca arhaica (600 - 550 ien)

Simbolul cetatii Milet este Leul

Monede din Milet perioada 550 - 500 ien Exista un model primitiv si pe revers

Monede din cetatea Milet secolul urmator 400 - 500 ien

Monede din Milet epoca clasica (300 - 400 ien) Ambele fete au inscriptii cu relief extern

Monede din Milet epoca helenistica (100 - 200 ien) Contin si text in limba greaca

Monede arhaice din insula Chios (400 - 500 ien) Simbolul cetatii este Leul inaripat

Monede clasice si helenistice din insula Chios

Monede din cele trei epoci, din Insula Samos. Simbolul cetatii este Leul si Taurul

Monede arhaice din cetatea Efes (Ephesos). Simbolul cetatii este albina si cerbul.

Monede clasice si elenistice din cetatea Efes. Simbolul grafic este din ce in ce mai rafinat

Monede din cetatea Teos. Emblema cetatii este un grifon

Attika (cetatea Athena)

Cetatile grecesti din Ionia aflate sub dominatie persana, plateau tribut in monede Imperiului Achmenid. Potrivit unora dintre textele antice, se pare ca grecii preferau de multe ori sa bata moneda noua, decat sa le rascumpere pe cele oferite de soldatii persani (aveau pretentii foarte mari). Acest obicei, a generat infaltie si nenumarate certuri, ce au culminat prin razboaiele persane. In acest timp, cetatea Athena, aflata la adapost de dusmani a prosperat constant. Monedele ateniene au fost aproape exclusiv din argint, extras din minele Laurion. Emblema cetatii este zeita Athena si pasarea sa sacra, bufnita. In antichitate, monedele aveau forme si greutati diferite, pana cand Athena a stabilit standardul de 4,3 grame de argint pentru o drahma. Subunitatea drahmei era obolul (6 oboli la o drahma), iar supraunitatile erau didrahma, tetradrahma si decadrahma. Cele mai frumoase decadrahme sunt cele emise la Siracuza, cu nimfa Arethusa pe avers si cu o quadriga pe revers. Cetatea Athena a atins apogeul in secolul lui Pericles, si a dominat Liga Deliana pana la finele razboiului din Peloponez. Apoi, Athena a trecut intr-un con de umbra, mentinand doar rolul de cetate scoala si centru cultural. Si in Athena se pot distinge cele trei mari epoci: arhaica, clasica si helenistica.

Matrite pentru baterea monedelor

Monede ateniene din epoca arhaica (500 ien sau mai vechi)

Monede ateniene din epoca clasica (300 - 400 ien) emise dupa razboaiele persane

Monede ateniene din epoca helenistica (100 - 200 ien) Se observa inscriptiile grecesti.

Pe monedele helenistice, pasarea sacra a zeitei Athena este inconjurata de ramuri de maslin

si sta pe o amfora de ulei. Acest simbol a fost interpretat ca semn al pacii si al prosperitatii zeitei victorioase, dar ar putea fi conectat si cu paritatea monedei, sau cu valoarea sa comerciala. Nu trebuie uitat faptul ca uleiul de maslin era utilizat si pentru candelile, in temple sau in locuintele celor bogati si era un fel de simbol al luminii si al bunastarii. Nu intimplator, Athena a fost numita si Cetatea Luminii.

Peloponez

Peninsula Peloponez a fost dominata de civilizatia miceniana, apoi de cea spartana. Legenda spune ca orasul Sparta a fost fondat de regele Lacedaemon, fiul lui Zeus cu Taygete. Majoritatea monedelor spartane au pe avers chipul lui Zeus. Sparta este cetatea regelui Menelaus, sotul Elenei, cea care a declansat razboiul troian. In permanenta rivalitate cu Athena, in urma razboiului din Peloponez Sparta invinge Athena si inlatura hegemonia aristocrata din Grecia antica. Educatia spartana, extrem de rigida, incepea de la varsta de 7 ani. Baietii erau obligati sa creasca in conditii foarte aspre si sa fure, pentru a avea hrana. Daca erau prinsi, erau pedepsiti sever, nu pentru ca au furat ci pentru ca s-au lasat prinsi. Universul antic a fost dominat de violenta si de forta fizica. Baietii se grabeau sa primeasca dreptul de a purta arme, pentru a intra in lumea barbatilor (pentru a intra in drepturi). Textele antice spun ca monedele spartane nu erau din aur si argint ci din fier. Aveau forma unor mici obeliscuri, de unde s-a pastrat numele de obol (de la obelisc sau poate de la varfuririle de sageti). Nu s-a pastrat nici o moneda de acest gen, dar legenda spune ca spartanii le-au introdus pentru ca locuitorii Spartei sa nu poata fi corupti. Principalele orase din Peloponez care au batut monede sunt: Sparta, Argos si Corinth. In apropiere este si insula Aigina (Aegina), unde au fost descoperite cele mai vechi monede antice (cele cu o broasca testoasa).

29

24

Monede batute in Aegina in epoca arhaica si clasica (400 - 700 ien)

Monede spartane din bronz, probabil din epoca helenistica

552

553

Monede din cetatea Argos. Emblema cetatii este cainele de vanatoare si un A mare pe revers

26

27

28

29

Monede helenistice din Olympia Elis (sediul Jocurilor Olimpice Antice)

Monede arhaice din cetatea Corinth. Emblema cetatii este Pegasus (calul inaripat)

Monede din Corinth batute in epoca clasica (400 - 300 ien)

Boeotia (Cadmeis)

Situata la nord de Attika, aceasta provincie antica a fost centrata in jurul cetatii Theba. Legenda spune ca Theba a fost fondata de Cadmus, un pastor din Asia pornit in cautarea unei viteluse. A apelat si la oracolul din Delphi si a fost sfatuit sa intemeieze o cetate, pe locul in care va gasi o vitelusa alba. Locul era insa protejat de un balaur. Cadmus omoara balaurul iar din dintii acestuia a iesit o armata de ostasi, cu care a ridicat zidurile cetatii. Theba a luptat alaturi de persani in timpul campaniei lui Xerxes, a fost invinsa de Athena in razboiul din Peloponez, apoi a fost devastata de Alexandru Macedon. Lipsita de stralucirea culturala a Athenei, Theba a avut insa o viata materiala extrem de infloritoare si a fost tinta tuturor invadatorilor. Nu intamplator,

emblema orasului este un scut grecesc.

Monede batute in cetatea Theba in epoca helenistica cu inscriptia THEBA

Monede clasice din cetatea Theba. Scutul are cele doua orificii, pentru lance

Insula Creta

Relativ izolata in mijlocul Marii Mediterane, insula Creta nu a participat activ la framantarile Greciei Antice, ci a fost mai degraba o oaza de liniste si prosperitate austera. In mitologia greaca, Zeus a fost nascut si ascuns pe aceasta insula. Tot aici, regele Minos a ridicat celebrul labirint. Fascinatia locuitorilor pentru tauri si tauromahie se poate observa si pe reversul monedelor emise. Aflata la intersectia cailor comerciale maritime, Creta a avut legaturi comerciale atat cu Grecia si cu Grecia insulara, cat si cu Egiptul, Insula Cipru sau Fenicia. Din acest motiv, viata materiala si culturala, grafia si viata social politica, s-au dezvoltat oarecum independent de cele grecesti.

Monede cretane cu tauri si fauna marina (probabil din epoca clasica)

Monede clasice din Insula Creta

Cetatile grecesti din Asia Mica si Marea Egee

Navigatori, comercianti si pescari, grecii au vizitat si colonizat tarmurile Marii Mediterane inca din cele mai vechi timpuri. Nu se cunoaste momentul exact in care au fost fondate primele colonii din Asia Mica, dar potrivit legendei despre razboiul troian, s-a convenit asupra unei date in jurul anului 1100 ien. Este probabil ca primele colonii au fost in Troada, imediat langa stramtoarea Dardanele, pe locul identificat de H.Schlieman a fi cetatea Troia. Treptat, coloniile s-au extins spre sud, si spre interiorul continentului. O parte dintre autori impart aceste colonii in ioniene si doriene, dupa aspectul capitelurilor de la coloanele de marmura, dar alti autori sunt de parere ca stilurile arhitecturale nu s-au concretizat decat in timpul Imperiului Bizantin. Cert este faptul ca in jurul anului 480 ien, toate aceste colonii erau satrapii persane si plateau tribut regelui

Xerxes. Colonistii greci, s-au dezvoltat sub aripa ocrotitoare persana, apoi macedoneana si romana, pentru a atinge apogeul in timpul Imperiului Bizantin. Situata pe malul stramtorii Dardanele, cetatea Abydos ofera o gama foarte variata de monede, ce respecta stilul de productie al celor trei ere grecesti. Emblema cetatii este soimul de vanatoare.

Monede arhaice din cetatea Abydos (cu o singura fata imprimata)

Monede batute la Abydos in epoca clasica (model pe ambele fete)

Monede din cetatea Abydos din epoca helenistica (text inscriptionat pe revers)

Monede din Ilios . Coiful zeitei Athena pe avers si Athena Illion pe revers

Monede din cetatea Tenedos .Emblema cetatii este securea dubla (Labrys)

Situata intre Troada si Ionia, insula Lesbos a avut o evolutie istorica relativ asemanatoare. Satrapie persana pana la Alexandru Macedon, apoi relativ independenta, a fost apoi incorporata in Imperiul Bizantin. Desi in insula au fost descoperite numeroase monede avand pe avers un cap de leu sau un bust de taur, este mai probabil ca emblema cetatii Mytilene sa fi fost capul Gorgonei. Legenda spune ca Gorgonele erau niste fiinte inaripate, cu corp de femeie si solzi de sarpe, iar privirea lor transforma in stana de piatra, pe cel care indrezea sa le contemple. Insula Lesbos, este renumita prin padurea sa petrificata, monument al naturii format din roci vulcanice (andesite,dacite,rhiolite si roci piroclastice) in care au fost inglobate resturi vegetale. In mitologie, gorgonele au aparut insula in fata oricarui invadator, iar femeile au prins obiceiul de a arunca priviri insistente, interogative, pantru a-si intimida adversarii slabi de inger. Nu mai putin decat 27 de cetati au batut monede cu o gorgona pe avers (este un simbol numismatic aproape ubiquitar).

Monede din insula Lesbos cu o gorgona pe avers,sau pe reversul monedei

Cele mai sudice colonii arhaice grecesti, au format provincia denumita Karia, centrata in jurul insulei Rhodos. Satrapie persana, a fost apoi independenta, cucerita de Alexandru Macedon, a oscilat intre Imperiul Seleucid si cel Ptolomeic egiptean,apoi a fost inclusa in Imperiul Roman si in cel Bizantin. Ocupata de cavalerii cruciati, a fost ultima reduta in calea Imperiului Otoman. Nenumaratele culturi si civilizatii succesive,au lasat amprenta asupra acestei regiuni in care se regasesc toate aromele si arabescurile Levantului. Pe langa insulele Kos si Rhodos, un loc important il ocupa cetatea Halikarnassos unde regele Mausolos si-a ridicat un mausoleu grandios, una dintre cele sapte minuni ale lumii antice.

Monede din insula Rhodos. Simbolul cetatii este o rosa (floare de rhododendron)

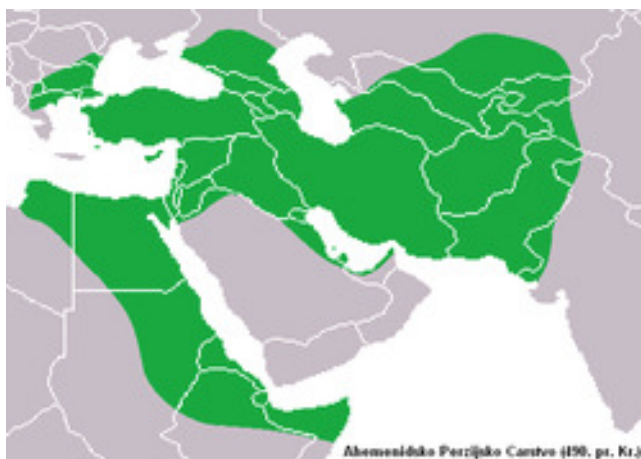

Monede din insula Kos. Emblema cetatii este un crab de mare

Monede din Halikarnassos cu Apollo pe avers si o lira pe revers

Monede persane din Asia Mica

Imperiul Ahmenid in anul 480 ien

Toate coloniile grecesti din Asia Mica, au fost la un moment dat satrapii persane si au utilizat monede pentru plata tributului. Simbolurile si emblemele cetatilor au fost intens disputate intre autorii greci si persani. Chiar daca aceste simboluri au continuitate si sunt de multe ori insotite de inscriptii grecesti, este posibil ca aceste monede sa fie doar replici moderne, sau din

epoca Imperiului Bizantin. Leul, Gorgona, rosa din Rhodos, bustul de taur si grifonul sunt doar cateva dintre simbolurile revendicate de persani. Este plauzibila si ipoteza prin potrivit careia persanii au emis cate o moneda speciala, pentru fiecare dintre satrapiile lor, iar grecii au continuat doar sa bata moneda, pentru a-si putea plati tributul. Originea persana, sau greceasca a monedelor prezentate cu titlul de grecesti, va ramane la latitudinea fiecaruia, in functie de educatia anterioara, sau de credinta sa subiectiva. Exista insa si o serie de monede indiscutabil persane, nerevendicate de alte culturi. In plus, in cetatile situate spre interiorul continentului, monedele descoperite au o gama variata de simboluri, fara a se distinge net emblema unei cetati. Fie ca aceste cetati nu plateau tribut si utilizau monedele batute de greci, fie ca locuitorii acestor cetati au pastrat cu mai putina ardoare simbolul cetatii lor.

Exemplu: orasul Kyzcos din provincia Mysia:

Monede arhaice din Kyzikos

Monede din Kyzikos. Leul, ochiul si Gorgona, simboluri din cultura ahmenida

Alte simboluri pe monedele arhaice din Kyzikos

Alte monede se disting prin desen, identic cu cel al sculpturilor din baseoreliefurile sapate in piatra. Exemplu: monedele din Kolophon (Ionia) interpretate a fi cu chipul lui Apollo, dar cu aspect tipic asirian:

Monede arhaice din Kolophon (Ionia)

Pe unele dintre monede se poate recunoaste un personaj istoric cunoscut. Exemplu : monedele din Amisos (Pont) cu capul lui Mithridates pe avers si cu soarele simbolizat pe revers.

Monede batute de Mithridates in regatul Pontului

Darius si satrapi persani din Salamis (Cipru) si Tarsos (Kilikia)

Un lot mai special de monede persane este format din monedele emise in timpul Imperiului Parthilor (247 ien - 224 en). Imperiul Seleucid a pastrat intreaga organizare a Imperiului Ahmenid, dar a numit ca satrapi o serie de generali greci, a reformat educatia militara, a introdus sistemul de mercenariat si a permis colonistilor greci sa-si extinda comertul spre India. Monedele erau utilizate aproape exclusiv pentru plata mercenarilor, respectiv pentru plata tributului. Parthia, a fost prima satrapie desprinsa din Imperiul Seleucid, sub conducerea lui Arsaces I, cu capitala la Nisa (Turkmenistan). Treptat, Parthia a recastigat toate starapiile ahmenide, astfel ca in secolul urmator, Mithradates I a stabilit granita Imperiului Parthilor pe Eufrat. Dinastia Arsacida a rezistat pana in secolul 3 en, cand Ardasir I conduce o revolta populara si instaureaza Imperiul Sasanid. Monedele parthe, au pe avers chipul conducatorului, denumit rege al regilor, iar pe revers au diferite inscriptii.

Arsaces I

Arsaces II

Mithradates I

Mithradates II

Orodes

Vologases III

Un alt lot special de monede orientale este format din monedele emise in provincia Judeea. Satrapie persana, Judeea a emis initial monede asemanatoare cu cele grecesti. Primul lot cu caractere distinct evreiesti, este emis in jurul anului 35 ien de catre regele Herod. Primele monede cu adevarat evreiesti au fost inasa batute in secolul I en, cand in urma revoltei din anul 66, evreii au topit toate monedele din argint si au batut primul shekel cu inscriptia "Shekel din Israel" pe avers si un buchet format din trei rodii pe revers. In continuare, in Judeea au batut moneda romanii, arabii, cavalerii cruciati si apoi otomanii.

Monede din provincia Judeea emise in timpul regelui Herod

Shekeli evreiesti batuti in provincia Judeea dupa revolta din anul 66 en

Macedonia

Provincie greceasca, Macedonia a luptat alaturi de Darius cel Mare, apoi alaturi de Xerxes si a fost pentru scurt timp satrapie persana. A participat si la razboiul din Peloponez, dar epoca sa de glorie incepe abea cu Filip al II-lea si apoi cu fiul sau, Alexandru Macedon. Filip al II-lea a inventat un sistem de mercenariat, in care luptatorii dintr-o ceata (denumita falanga) erau fie inruditi, fie din acelasi sat, se aparau in grup unind scuturile si sulitele lungi (sarissa). In plus a format grupuri de calareti, protejati de zale, ce atacau grupat (sarje de cavalerie). Practic, macedonienii au reinventat arta razboiului. Alexandru Macedon, profitand de o rascoala din Imperiul Ahmenid, a reusit sa extinda granitele Macedoniei, de la Marea Adriatica, pana in India. Urmasii sai: Lisimah, Seleucos si Ptolomeu Soter au impartit acest imperiu in trei. Dominatia macedoniana nu a durat insa mai mult de un secol. In est, Parthia a recucerit treptat intregul Imperiu Persan iar in vest, romanii au cucerit pe rand Iliria ,Macedonia, apoi intreaga Grecia. Monedele macedoniene au aceeasi evolutie ca si cele grecesti: arhaice, clasice, helenistice, apoi romane si bizantine.

Monede macedoniene arhaice (500 - 400 ien)

Monede macedoniene clasice (din timpul razboiului peloponesiac)

Filip al II-lea si fiul sau Alexandru Macedon

Lisimah

Seleucos

Antiohus

Monede macedoniene emise dupa cucerirea romana (secolul I ien)

Tracia

Herodot spunea despre traci ca sunt cel mai numeros popor din Europa, cu o arie de raspandire ce includea Bulgaria, Serbia, Ungaria, Romania si Ucraina de astazi. Provincia Tracia inasa, asa cum a fost ea inclusa in imperiile Persan, Roman si Bizantin, a fost cuprinsa intre Muntii Balcani si Marea Marmara. Transformata in starapie de Darius cel Mare, Tracia a cunoscut o perioada de relativa independenta sub forma regatului Odrysiian, a fost eliberata de Alexandru cel Mare, apoi a fost inclusa in Imperiul Roman dar cu regi autohtoni, clienti ai Romei, pana in anul 46 en, cand a fost transformata in provincie romana. Epoca sa cea mai in floritoare incepe cu imparatul Constantin cel Mare, care transforma cetatea Bizant intr-o noua Roma, pentru a putea coordona mai bine operatiunile militare din zona. Organizarea militara, inclusiv moneda circulanta este similara cu cea a celorlalte provincii greco-persane.

Monede din epoca arhaica (500 - 400 ien)

Monede din cetatea Bizant si respectiv din insula Samotrake

Alexandru si Lisimah . Monede din epoca helenistica

Bizant

Apolonia

Obol

Abderas

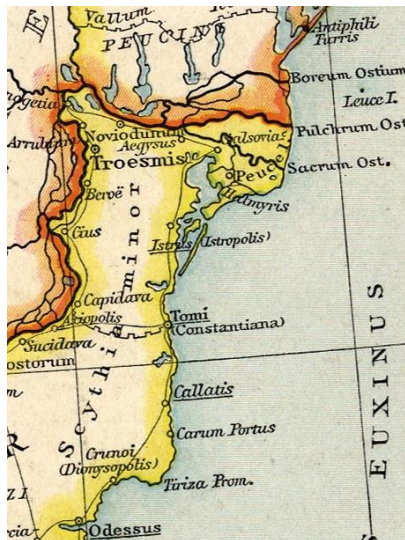

Maroneia

Maroneia

Scythia Minor (Dobrogea)

Prima atestare documentara pentru Scythia Minor apartine lui Herodot. Dupa ce descrie

pozitia geografica, Herodot aminteste de regele Telephus, care si-a aparat tinutul in fata lui Achilles, iar fiul sau a fost ucis in razboiul Troian. Primul oras cunoscut a fost Histria, colonie grecesca intemeiata de colonistii ionieni din Milet, in secolul VII ien. Primele monede au fost batute in secolul V ien iar emblema cetatii a fost un albatros cu un peste in gheare (la fel ca si Sinope din Ionia). Este sigur ca circulau si monede in forma de peste. Ocupata de Darius cel Mare, Scythia Minor a fost apoi populata de sciti, pana cand a fost cucerita de Filip al II-lea si apoi de Alexandru Macedon. Pana in secolul I ien, a facut parte din Regatul Odrysiac, apoi a fost colonie romana si bizantina. Cele sase cetati importante: Histria, Tomis, Callatis, Odessos, Dionisopolis si Mesembria au format o federatie, cunoscuta sub numele de Hexapolis, cu capitala la Tomis. Fiind orase port, cu o intensa circulatie monetara, pot fi atestate cu certitudine doar acele monede pe care exista si o inscriptie un numele uneia dintre cetati. Monedele au aceleasi caracteristici si atribute ca restul monedelor din lumea greco-romana.

Histria , drahma si jumatate de drahma, respectiv un lepton din bronz

Vulturul de mare cu pestele in gheare. Se distinge inscriptia ISTRIA

Monede asemanatoare, descoperite la Olbia (Odessa)

Un lot important de monede din Scythia Minor apartin epocii romane. Aceste monede sunt similare cu restul monedelor din Imperiul Roman, dar au si o mica inscriptie cu numele cetatii in care au fost emise (sau pentru care au fost batute). Dintre acestea, o semnificatie aparte o au

monedele din aur, mai ales cele cu inscripția KOSON. Un mare număr de astfel de monede au fost descoperite și pe teritoriul Daciei, fapt ce a dus la numeroase speculații. Unii autori le consideră dacice. Totuși, știm din istoriografie că dacii nu numai că nu au bătut moneda, dar au refuzat cu obstinatie monedele romane, care erau pentru ei simbolul armatei de ocupație și al tributului. Pentru a le câștiga încrederea, romanii s-au prefăcut chiar învinși și au plătit tribut în monede, dar dacii le-au topit și le-au transformat în varfuri de săgeți. Această reticenta față de bani, s-a păstrat până în zilele noastre. În zonele de munte, se găsesc și astăzi ciobani care nu acceptă decât schimburile în natură. În loc de monede, dacii utilizau obiecte de uz casnic, cutite și topoare, varfuri de săgeți, cuie și inele din metal (pentru hamuri) etc. Inscripția KOSON a fost asociată fie cu numele regelui trac Koson, fie cu numele regelui dac Kotiso. Specialistii sunt de părere că aceste monede au fost emise de Marcus Iunius Brutus pentru a fi folosite la plata mercenarilor din Dacia (dacii au susținut trupele romane în câteva campanii militare sub forma de coorte de auxiliari).

Septimiu Severus (Histria)

Marcus Aurelius (Tomis)

Apollo (Kallatis)

Stater emis la Tomis

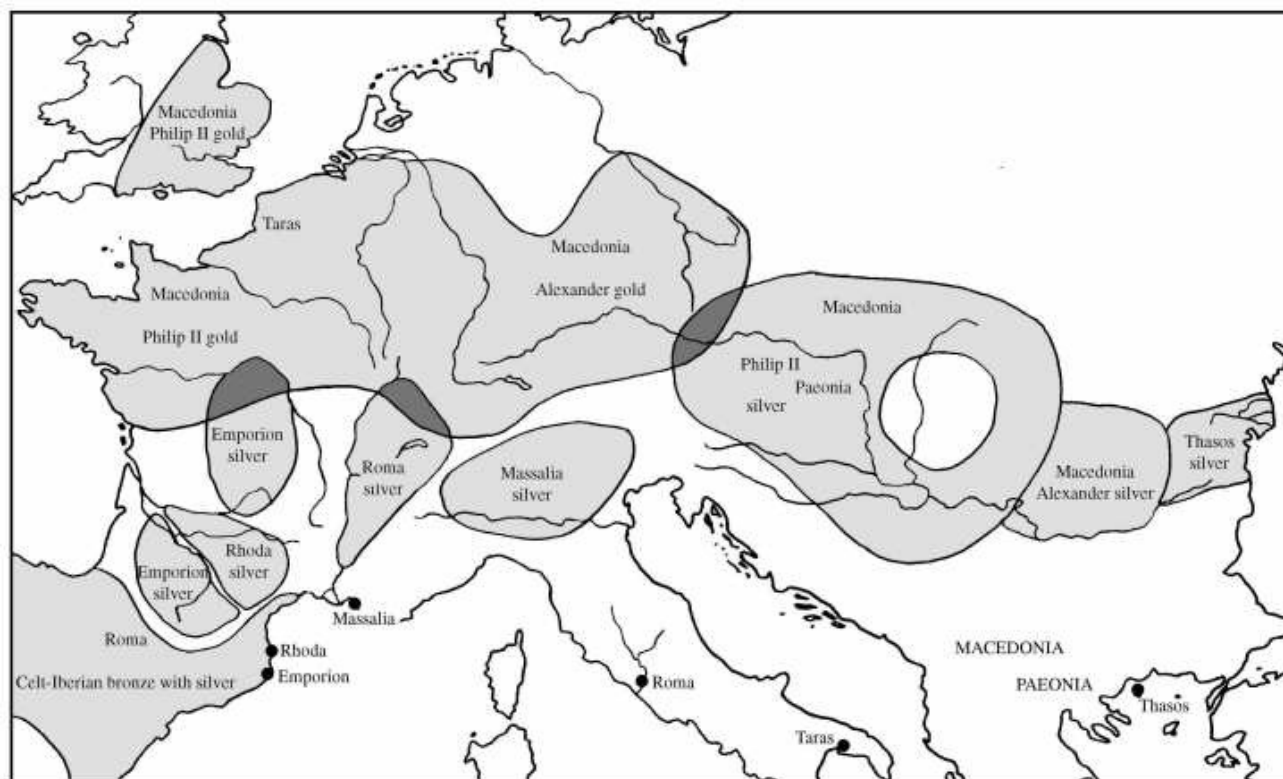

Stater emis la Tomis de Mitrdates

Kosoni descoperiti pe teritoriul Daciei

Monede celtice

Ariile de distributie si tipul monedelor celtice inventariate

In tinuturile situate la nord de Dunare, climatul rece a determinat o crestere a populatiei mult mai lenta decat pe tarmurile Marii Mediterane. Ca rezultat, organizarea militara a inceput mult mai tarziu. Primele monede autohtone, au fost o imitatie a celor grecesti batute de Alexandru Macedon. Un mare numar de celti au luptat ca mercenari in armata lui Alexandru si au dus cu ei in tinuturile natale o mare parte din monedele primite ca solda, sau obtinute prin jaf. O parte dintre triburi, au inceput sa produca monede asemanatoare, dar cu modele simpliste, stilizate. Dupa locatie, monedele celtice se pot imparti in : Britanice, Galice si Danubiene. Principalul motiv utilizat este calul, dar exista si reprezentari de zei si zeite, cranii, roti de caruta, fulgere si trasnete, Luna si Soarele etc. Monedele nu erau utilizate pentru comert, ci doar pentru plata mercenarilor, sau pentru schimb de gajuri atunci cand se formau aliante militare sau matrimoniale. Monedele nu erau destinate pentru cei saraci (erau aspru pedepsiti daca erau prinsi cu astfel de obiecte). Majoritatea monedelor erau din bronz si fier. Monedele din aur si argint erau frecvent falsificate (invelite intr-o foita de aur), de unde si obiceiul de a le zgaria pentru a controla calitatea. Astfel de monede s-au descoperit si pe teritoriul nostru, dar este mai probabil ca au fost aduse de triburile franco-germanice.

Monede celtice din Insulele Britanice

Monede celtice din Galia descoperite la Paris

Monede celtice din lotul continental

Monede celtice Danubiene descoperite in Ungaria, Banat si Transilvania

Monede celtice Danubiene din Transilvania, Moldova si Dunarea de Jos

Monede celtice batute de Boii Estici in Ungaria si Transilvania

Monede celtice descoperite la Adancata, Radulesti si Inotesti

Inele, belciuge si zabale, din fier si bronz, celtice (moneda de schimb a saracilor)

Monede Bizantine

Imperiul Bizantin la anul 476

Soldat bizantin

Imperiul Bizantin a aparut pe harta Europei in anul 377, ca urmare a divizarii Imperiului Roman intre cei doi fii ai lui Theodosius: Arcadius si Honorius. Primul imparat al Imperiului Roman de Rasarit a fost Arcadius (377 - 408). Acest moment marcheaza sfarsitul istoriei antice. Am introdus insa in acest material si un set de monede bizantine, pentru a putea caracteriza evolutia materiala si artistica a monedelor antice. Exista o serie de specialisti care afirma ca intregul lot de monede antice este format din copii tarzii, realizate in perioada clasicismului artistic (1650 - 1750) cu scopul de a reinstaura valorile antichitatii si a contracara ofensiva culturala musulmana. In mod sigur, se constata un regres semnificativ, atat in ceea ce priveste conceptia artistica cat si in ceea ce priveste simbolistica gravurilor. Pe monedele bizantine, efigia imparatului este inlocuita de simboluri crestine: crucea, ingeri, un peste stilizat sau chiar bustul lui Isus Cristos. In cei peste 1000 de ani de existenta ai Imperiului Bizantin, nu a existat aproape nici un an fara o campanie militara. Cele doua clase sociale fundamentale erau: militarii (stratotika) si agricultorii (georgika), iar monedele circulau mai ales intre aceste doua clase sociale. Potrivit unui text din anul 533, un cetatean era considerat sarac, daca detinea impreuna cu familia sa mai putin de 50 de monede din aur (aurei). Saracii erau impartiti in mai multe paturi sociale: ptochos, penes etc. Principalele monede erau din aur (solidus, aureus, stater) iar submultiplii lor erau din bronz (follis si nummus) cu urmatoarea relatie de paritate:

$$1 \text{ solidus} = 420 \text{ follis} \quad 1 \text{ follis} = 40 \text{ nummus} \quad 1 \text{ solidus} = 16800 \text{ nummus}$$

Bineinteles ca existau si monede intermediare: 1/2 Follis, Decanumiun, Pentanumiun ...etc. Pentru a simboliza mai usor valoarea monedelor, bizantinii utilizau urmatoarele simboluri: M = 40, K = 20, I = 10, E = 5. O data cu cresterea populatiei si dublarea efectivelor armatei, cererea de moneda a crescut progresiv, astfel ca monedele au devenit din ce in ce mai mici. Astfel, nummium erau niste monede de 8-10 mm cu o greutate de 0,56 g bronz. Diversi imparati au intreprins reforme monetare succesive, iar monedele au purtat denumiri diferite, dar rolul lor administrativ a ramas fundamental neschimbat. Potrivit unui recensamant de la sfarsitul Imperiului, un agricultor detinea si lucra in medie 0,08 ha (800 m²) iar o comunitate rurala platea anual un impozit de 4 -20 monede de aur (dupa capitate). Ca rezultat al numeroaselor campanii militare, pe teritoriul Imperiului Bizantin au patruns si numeroase monede din teritoriile vecine: arabe, ostrogothe, vandale etc. Dintre acestea, pentru romani sunt interesante cele din lotul ostrogoth.

Solidus din aur emisi de Julian si Justinian

Aureus emisi de Theodora, Justinian al II-lea si Heraclius

Follis si 1/2 follis emisi de imparatul Justinian

Hyperrion (Manuel)

Hexagram (Constantin IV)

Miliaresium (Romanus)

Monede emise de Manuel al II-lea, Romanos si respectiv Constantin VII

Monede emise de (sau pentru) ostrogothi

Monede din lotul ostrogoth

Cuvantul autorului

Interpretarea simbolurilor si a inscriptiilor de pe monede nu se face la intimplare. Studiul izvoarelor istoriografice a permis o corelatie destul de buna intre simbolurile monetare si semnificatia lor. Exemplu: un mare numar de monede romane au pe revers imaginea lui Jupiter, asezat pe tronul Justitiei si tinand in mana dreapta un genius (Genio Populi Romani) personificand spiritul poporului roman, iar in mana stanga un corn al abundentei. Nici inscriptiile nu sunt intamplatoare. In cazul monedelor romane, denumirile prescurtate autentifica un anumit monetar, sau o anumita monetarie. Exemple: LN si LON pentru Londra, T si TT pentru Ticinum, SIS pentru Siscia, H si HT pentru Heraclea, ANT pentru Antiohia, TR pentru Treveri, AQ pentru Aquileia, SD pentru Serdica, N pentru Nicomedia, ALE pentru Alexandria, L LC si LG pentru Lugdunum, R pentru Roma, TS pentru Thessalonik sau K pentru Cyzicus. Majoritatea colectionarilor inasa nu sunt numismati. Ca rezultat, interpretarea simbolurilor tine mai ales de educatia si cultura generala a fiecaruia. Exemplu:

Daca va interpreta drachma histriota, un aristocrat, va spune: " O ! Este Apollo, cu vulturul imperial si delfinul lui Poseidon !", dar daca aceasi drachma va fi interpretata de un pescar, acesta va spune: "Este banul grecilor si albatrosul cel hot, ce mi-a furat pestele din plasa !". Monedele prezentate mai sus, nu au pretentia de a va conduce imaginatia spre o anumita interpretare, ci va semnaleaza doar existenta unor astfel de artefacte, un adevarat portal spre lumea inaintasilor nostri. Fiecare moneda are o poveste de spus, pentru cel care stie sa-i descifreze mesajul.

Acest material a fost realizat de Rusu Mircea Aurel Valer si are un caracter pur cultural, informativ. Toate datele prezentate au fost preluate din reseaua Internet si apartin domeniului public. Monedele au fost organizate asa cum am crezut eu de cuviinta, iar comentariile rezuma doar informatiile obtinute impreuna cu materialul iconografic, sau lecturile mele anterioare. Orice interpretare istorica, stiintifica sau politica va apartine doar cititorului. Un exemplu de site foarte bogat in astfel de materiale este la adresa: www.asiaminorcoins.com iar datele cu caracter istoric se pot regasi in Enciclopedia Wikipedia. Acest material nu se adreseaza numismatilor, ci doar persoanelor complet ignorante in materie. Daca doriti sa deveniti colectionar, trebuie sa stiti ca majoritatea acestor monede se pot obtine la sume modice, sub forma unor copii, mai mult sau mai putin reusite. Nu este ilegal sa cumparati, sa vindeti sau chiar sa produceti astfel de monede, cu conditia sa specificati explicit ca este vorba despre copii moderne. Replicarea monedelor antice poate fi un exercitiu foarte util pentru studentii de la Academia de Arte Frumoase. Eventualele monede autentice, apartin patrimoniului universal. Valoarea lor materiala este pur fictiva si a fost introdusa in practica doar pentru a putea pedepsi eventualii excroci, proportional cu suma excrocata. Daca descoperiti accidental astfel de monede, locul lor este intr-un muzeu de specialitate. Falsificarea cu rea vointa, sau comertul ilicit cu monede autentice se pedepseste foarte sever.

Rusu Mircea Aurel Valer

